

EDINOST

Glasilo Slovenskega političnega društva za Primorsko

47 odlični je moč.

«EDINOST» izhaja 3krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 6 gl., za polu leta 3 gl., za četrt leta 2 gl. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v tiskarnah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnice, reklamacije in inzerate pošiljate pri opravištvu, via Terrate, «Nova tiskarna».

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu «via Terrate» «Nuova Tipografia»: vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Jazoviti (razne vrste nasnaga in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó: pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Našim naročnikom.

Z denašnjo številko se začnejanovo četrtletje in nova prenumeracija na naš list. Tisti gg. naročniki, ki še niso poplačali naročnine do konca tega leta, naj nam *precej pošljejo*, kar nam še gre, ker drugače jim bomo morali ustaviti pošiljatev lista.

Upravništvo «Edinosti».

Pravičnim pravica.

V nedeljo je imelo rudečkarsko polit. društvo «Progresso» svoj občni zbor, katerega se je udeležilo kakih 3 do 400 ljudi. Našim čitateljem je uže znano, da so takozvani tržaški patrijotje osnovali proti temu iredentarskemu društvu drugo društvo, ki so zove «Associazione politica», katero društvo pa se le v osebah razločuje od iredentovskega, glede načel in posebno glede nasprotnosti Slovanom pa še celó tekmuje s «Progressom». In res: pred 1-4 dnevi je «Associazione politica» sklenola resolucijo, da ženska preparandija v Trstu mora biti, v nedeljo pa je enak sklep storilo društvo «Progresso» in še bolj oster je bil sklep patrijotov, kakor so bili ti zadnji prvi, kateri so protestovali zaradi zastave del. podpornega društva.

Pa pustimo to in pogledimo nekoliko v nedeljski zbor iredentarjev. Predsednik je najprej omenil združenja vseh treh primorskih dežel v eno samo ter izrekel, da to prašanje uprav zdaj studira odbor društva. S tem je toliko rečeno, kakor da stvar še ni zrela in tudi ne bode, ker Lahonom ne gre v prilog tako združenje, posebno pa tržaškeje Iredenti ne, ker bi potem zgubila «il pozzo d'oro» (zlati studenec). Komu namreč ni znano, koliko pomagajo razne veje

mestnega upravištva rasti in lepe vegetaciji Iredente. Ako se torej kaj zmeša glede mestnega statuta, utegnola bi marsikaka teh vej vsahnoti in zdaj tako lepo rudeča Iredenta bi se začela rušiti. Dakle patrijotje niso za to združenje, Iredentarji tudi ne; no, obojim bi bilo žal po »pozzo d'oro«. O prihodnjih volitvah za mestni zbor se niso nič menili, ampak sklenoli so, da predsedništvo skliče velilni odsek, ki začne svojo agitacijo.

Torej se nahajamo zopet pri komediji, da se bodo patrijotje in Iredentarji v Trstu na vitez pobijali, in mogoče, da postavijo patrijotje večega Iredentarja za kandidata, nego pa Iredentarji, kajti tekmovalje mej obema društvoma se prav za prav vrti v tem kolobarju, obe hočeti pokazati svoje lahonstvo in v tem iščeti svoje vrednosti in svojega priporočila.

Torej le komedija s patrijotizmom!

Po teh sklepih je prišla še le glavna stvar. Odvetnik Cambon je v daljšem govoru tožil zoper to, da se je v zadnjem času prosto gibanje nekaterim liberalno-italijanskim društvom jako omejilo, mej tem ko se dajo vse pravice in olajšave nekaterim društvom, katera bi lahko stanovala brez vsake škode mestu, tudi pod platanami, to je kde na kmetih, kder se večkrat vidijo vihraje zastave, ki niso ne mestne, ne državne (hotel je reči slovenske). Noče žaliti dobrih okoličanov, kajti oni so dobri ljudje in vedó, da so tržaški liberalci vedno spoštovali njihove naprave in njihov jezik (Čujte! in strmite!) On mora protestovati proti vladi, ki je na tak način oskrnila postavo o društvih in stavi resolucijo, da društvo Progresso protestuje proti zabranjenju javnih

obhodov se zastavo liberalnim italijanskim društvom in da prosi deželni zbor, naj brani pravice teh društev.

Na to se oglasi glasoviti Raskovič, predsednik italijanskega delal. društva (Società operaia Triestina) in v svetej jezi najprej riše krivice, katere dela vlada liberalnim društvom v Trstu. On živi mej ljudstvom in pozna ljudsko menenje. Vse je razkačeno, ker se zabranjuje liberalnim društvom obhod se svojimi zastavami, in se dopušča, da svoje zastave po Trstu nosijo druga društva, katera spominjajo na krvave dogodke 13. julija 1868. (Živo odobravanje). Operaja, Fratellanza, Ginastica, to so italijanska, prava mestna društva in Trst je italijansko mesto (Odobravanje). Ta društva ne, a neko slovansko delalsko društvo, ki je sestavljeno večinoma iz Poljakov, Čehov in Madjarov in le kakih 15 okoličanov, katere on ljubi, kakor Cambon (šentana ljubezen!), to društvo sme se svojo zastavo po Trstu.

Na to je spustil še par ostrih proti vladi, Iredentarjem pa priporočal, naj bodo «all'erta» za italijansko stvar v tem italijanskem mestu ter naj se ne zboje nobene težave in ovire. Ko bodo naši čitatelji čitali te deklamacije dveh prvakov tržaških Lahonov, čudili se bodo pred vsem slabemu spominu in pa drznosti teh možakarjev.

Pred vsem bi mi prašali gosp. Cambona, ako on veruje, da podeštá Bazzoni, ki je zdaj bog Progressistov, tudi ljubi okoličane ter spoštuje njih pravice in njihov jezik. Mi vsaj mislimo, da bi to moral podeštá še poprej, nego gosp. Cambon.

Če je temu tako, zakaj pa je g. podesta tako oistro zavrnil Naber-

goja, ko je ta le opazil, da bi bilo dobro in namenu koristno, ko bi se bil poduk o koleri okoličanom dal v slovenskem jeziku? Ali se to pravi spoštovati jezik okoličanov? Ako bi bilo res, da liberalci tako ljubijo okoličane, bi jim pred vsem magistrat, ki je kruh iz liberalne moke, dopisoval po slovensko in ne po italijansko, in kar je še več, nastavljal bi v vse službe in javna dela same okoličane. Ali znano je, da magistrat kar je le kaj boljšega kruha, oddaja ga, ako le more, le Italijanom, Furlanom in vsi liberalni trgovci tržaški se, ako le morejo, ogibljejo okoličanov, pa dajejo delo le tujcem, Furlanom in Karujelom iz italijanskega kraljestva. Liberalni magistrat okoličane proganja pri pogozdovanju, pri izvrševanju stavbene postave, sploh dela jim sitnosti, koder le more. Ali je to tista ljubezen, s katero se toliko ponašata Cambon in Raskovič? Andate buffoni! vsklikol bi še celó rajnki Hermet, bog tržaških liberalcev, ki je bil odkrit sovražnik Slovanov in se jim ni nikoli farizejsko hlinil. Zdaj pa bi gospoda Raskoviča prašali, kedaj je še slišal on ali kak drug »madjar beseny« v našem delalskem društvu? Pa Poljaki in Čehi? Jeli morda znano Raskoviču, koliko Poljakov in Čehov je v Trstu?

Pa zagotovljen naj bode, da Poljakov in Čehov ni više od par sto v vsem Trstu; ali delalsko podporno društvo šteje zdaj nad 1400 udov, ako bi bili vsi Poljaki in Čehi prebivajoči v Trstu njega družabniki, katere narodnosti pa je torej drugih 1200? Naj se pomiri gospod Raskovič, pravi pravcati Slovenci so vsi, Madjara nemamo v društvu niti za »kampiona« Poljaka žalibog nobenega, Čehov pa žalibog le par uprav za

PODLISTEK.

Italijanska Slavija.

(Dalje.)

Pisatelj na to omenja, da je vredna posebnih preiskovanj okoliščina, da slovenske stare naselbine na Furlanskem so se skoraj prav tako rasprostirale kakor črka T, katere temelj se začne pri Gorici, navpična črta gre pa naravnost do reke Taljamento in oba horizontalna komolca pa gresta ob bregu reke Taljamento, ki teče uže daleč v sredini Furlanije.

Ali tudi onkraj te reke so se nahajale še slovanske naselbine, pa le bolj redke, tako na priliko je nedaleč od Pordenone vas Selavons. Ali vse kaže, da Slovanov Furlani in drugi narodi niso pustili dolgo v miru v teh njih novih sedežih in da se je tudi na nje nanašala pritožba mest ob morju Istre proti vojvodu Ivanu, kateri je Slované podpiral: Insuper Selavos super terras nostras posuit, ipsi arant nostras terras, et nostros roncros, segant nostras prata et de ipsas nostras terras reddunt pensionem Joanni. (Postavil je Slované za gospodarja naših dežel, oni orjejo naše zemlje i naše ograje, kose naše travnike in od teh naših zemelj dajo dohodke Ivanu).

Zato se je ob bregovih Risanja leta 804 na povelje Karola velikega sodilo, da

se smejo Slovani naseliti in prebivati le v zapuščenih krajih teh južnih dežel.

Slovani so torej bili od nekdaj v boju za svoj obstanek in so se večinoma mogli mirno naseliti le v bolj zapuščenih goratih krajih. Tako jih vidimo tudi na Goriskem naseljene skoraj izključljivo le v goratih krajih.

Ali tega skoraj ne utegne pisatelj prav imeti, da so se Slovani iz furlanskih nižav umaknoli v gore, ampak oni preganjani so rajše prej ko prej popustili svoje šoge in navade in svoj jezik ter se amalgamirali z narodom, kateri jim je nasprotoval, ker na Furlanskem ne nahajamo le slovanskih imen vasi, temuč tudi tipus ljudstva po srednjem Furlaniji je večinoma slovanski in dobremu opazovalcu celo ni ušlo, da so se mej tem zdaj furlanskim ljudstvom ohranili celo mnogi slovanski običaji, kakor nahajamo tudi v Furlaniji mnogo spakradananih slovanskih priimkov. V miru so torej ti beneški Slovani naselili se le v goratih krajih, tam so se popolnoma vdomačili ter si ustvarili svojo domovino, katera je bila najprej pod oblastjo oglejskih patrijarhov, kasneje pod oblastjo beneške republike.

Leta 1419 je Staromesto prišlo pod republiko in leto potem so se tudi beneški Slovani podvrgli s posebnim pismom omenjene republiki. Od tega časa počenši se zgodovina beneških Slovanov vrši pod oblastjo beneškega leva. Pisatelj dokazuje, da so bili Slovani republiki jako zvesto udani, zaradi česar jih je tudi republika

rabila kakor neko stražo v gorah severne Benečije proti vsakej invaziji v to deželo drugih ljudstev in vlasti. Prav tako z veseljem pripoveduje pisatelj, da so beneški Slovani prav radi sprejeli italijansko kraljestvo, ustvarjeno po Napoleonu I. in navaja v dokaz tega dva oklica vladinega delegata Antona Cucavaz-a (Kukavac) od leta 1809 in 1814, v katerih naznanja beneškim Slovanom, da jih minister novega kraljestva zelo hvali zaradi tega, ker se niso dali zapeljati, da bi se ustavljali novemu kraljestvu, kakor se je to drugod godilo, za kar pa ne izostane kazen. Po pogodbi leta 1814. je Benečija prišla pod Avstrijo in od tiste dobe je ostala pod Avstrijo do leta 1866. — Beneški Slovani so bili, kakor poprej dobri beneški in italijanski, prav tako tudi potem avstrijski podaniki. Prišli so le še bolj v dotiko z drugimi svojimi slovanskimi brati v Avstriji in zadnji so jako vplivali na prve, da so se kmalo čutili prav dobre Avstrijce.

Ali velika dotika z Vidmom, posebno pa čedadske gospode je tudi v te kraje zasejala seme revolucije in leta 1848, ko je duh upora prešinol velik del Evrope, vzdignoli se so tudi beneški Slovani proti Avstriji; ali to vse ni bilo nič novega, in kedor je tiste čase občne konfuzije in mešanja političnih pojmov in nazorov živel in stvari opazoval, čudil se ni malo, da se je neka italijanska propaganda res razširila tudi v avstrijsko Primorje in celo na Notranjsko. Omenjeno leto se je namreč inteligenca na Primorskem močno

zanimala za dogonke v Italiji, in ko so bili oni burni dnevi, in je vsak mislil, da je napočila nova doba svobode in lepega brezskrbnega življenja, vile so se tudi v Razdrtem, Senožečih, v Vipavi zastave, na katerih je bilo zapisano «Evviva Pio nono». — Te zastave in enake kokarde pa so došle le iz Trsta, v ostalem pa se ljudstvo za vse to ni nič menilo in tudi inteligenca ni prav za prav vedela, zakaj gre prav za prav, kajti par dni potem so se videle uže drugačne zastave in kokarde in zagledala je beli dan tudi naša slovanska trobojnica. Prav zato ne damo velikega pomena pisatelja trjenju, da so bili beneški Slovenci tako po ebnó navdušeni za zedinjeno Italijo. Pa saj se vidi tudi iz njihove zgodovine, in pisatelj sam priznava, da so bili beneški Slovenci zvesti vsem gospodarjem, najprej patrijarhom, potem Benečanom in tudi Francozom. Prav to je dokaz, da so se kmalo sprijaznili z različnimi gospodarstvi, in torej tudi z avstrijskim. Ali pisatelj piše o tem obziru:

Proti avstrijskej vladi so se oni vzdignoli siloma sami ter so dodali zgodovini italijanskega vstajenja ono stran, katera spričuje njih nespremenjeno domoljubje, in o čemur menim, da se mora nezasluzenemu pozabljenju oteti.

Prišlo je znamenito 1848. leto. Po slovenskih dolinah se je razlegala pesem:

«Predraga Italija
Preljubi moj dom,
Do zadnje moje ure

»kampion«. Žalibog, pravimo, ker bi prav radi imeli kaj več teh naših bratov. — Kar se pa tiče okoličanov, kedo laže, ali Raskovič ali pa »L'Indipendente«, »L'Alabarda« in »Cittadino«, ta glasila Lahonov? Raskovič pravi, da jih je le 15 v društvu; vsi ti listi pa so trdili, kakor je znano, da so šli za zastavo sami okoličani in nobeden mestni Slovenec. — Katera je prava? tako se bijejo sami sebe po zobeh ti liberalci polni nedoslednosti in porednosti, ki ob enem svetu natvezujejo, da je krvavo-rudeča zastava (uprav zastava komunardov) prava tržaška zastava. Ali smejo taki ljudje še kričati, da se jim krivica godi? Krivica se godi pač onim dobrim ljudem, posebno pa Slovencem, ki morajo v takej družbi živeti in trpeti terorizovanje te svojati, s katero ne bi se v nobeni državi postopalo tako laskavo, kakor baš tukaj na Primorskem, kar bodi od naše strani Rogu potoženo. — Ali vedo ti teroristi, kaj je pravica? Lep je rek »Budečim pravica«. — Ali moralnejši in v tem slučaju primernejši je rek na čelu tega članka: Pravičnim pravica!

Okoličanke.

(Konec.)

Grdo je, da žena okrog brez dela postopa in hvati svojega moža, grše je pa, ako žena mučno dela in proklinja moža, kojemu se je udala, da jej ni boljše stanka pripravil. Oh, kolikokrat se sliši tu v okolič, kako žena toži lastnega moža, ker rajši nego bi za dom in družino skrbel, svoj zaslužek zapravlja! Mož je skoraj ves dan od doma, zato on ne sliši otrok, ki prose kruha, ne vidi ali noče znati, koliko žena vsak dan za potrebnih živih potrebuje. Ne bodemo okoličanov karali vseh sploh. Mnogo mej njimi je tudi varčnih, ki jim je družina prva skrb. Ne bomo dajali le ženam prav in krivili gospodarjev, da so zapravljivi. Večkrat je i žena napena. Gre jej slabo zato, ker slabo gospodinjti. To se ve, da takej mož ne more zaupati. Več nego jej donaja, več bi hotela. To je pa le redek slučaj. Mož ne more v štacuno iti vsak dan kupovat, kar je za družino potrebno; to on pripušča soprogi. Zato naj bi te skrbele, da lahko vgođe, naj ga ne zmira, ako morebiti enkrat domov pride; še ako napolnjuje, naj ga le z lepa skušajo pridobiti in odvračati od napačne poti, kajti ako žena možu in še pijanemu vedno na strani pridiguje, s tem ga še bolj razjari tako, da potem počenja i nadalje enako.

S perilom zapravljajo mnogokrat naše okoličanke svojo narodnost, kajti stoprv je za to godno, pelje mati svoje dekletce v Trst h kakaj babi »ponj gvan«. Tu se mora mlada deklica uže naučiti kramljati z laško gospodo, to se ve, da v blaženi laščini. Pouči jo poprej mati, kako naj gospo pozdravi, namreč z: bon giorno si-

gnora, in potem kako naj jej odgovarja. Polagoma nauči mati svojega otroka toliko laškega, da more sam hoditi v dotično hišo in tu brez matere sama odpraviti. Na tem ni nič slabega, ako bi se tako dekletke le za silo hotelo svoje popačene laščine posluževati, naj bi se je. Ali vendar zmirom se laško govoriti siliti ter tako zatajevati svojo narodnost, to ni prav. Ako bi matere le hotele, gospe katerih imajo one perilo, same bi se posilile kaj slovenskega govoriti, ker skoraj vsaktera nekaj ve. Saj ve, ako pride na trg, prašati Kraševke in Notranjke, po čem so jajca ali kaj drugega.

Zakaj bi se pa ne posilile z svojo perico? Zato ker ta zmiraj laščino sili in ako se jej »po nesreči« kaka slov. beseda iz ust izmuzne, vsa zarudi, kakor bi Bog ve kaj izgovorila, ne pa besedo svojega materinega jezika! Se ako jej kaka takih gospe »ščava« reče, pravi, da ni ter meče krivdo na uboge Kraševce ali kakega drugega ali psovko hladno požre. Samo ob sebi se ve, da potem rase Lahonom perje, ako se poščamo zaničevati ter jim ne odgovarjamo; zdi se nam, da Slovencem je prav prirojen nek čut, koji mu ne dopušča svojega jezika drugim vsiljevati, ampak se rajši sam jezika osebe, s katero ima opraviti, poslužuje. Poglejmo n. pr. Laha ali pa obolega Nemca. Kedar on pride mej Slovence, pozdravi z svojim *buon giorno* ali *guten tag*, mi pa, ako pridemo v družino Italijanov ali Nemcev, ne pozdravljamo jih v našem milem jeziku, ampak rabimo njihovega, čeprav znamo le malo besed. Kako bodo drugi narodi naš jezik spoštovali, ako se ga sami sramujemo. Se mej seboj ga kaj radi pozabljamo. Kaj zda golo kričanje, naj drugi narodi naše ga spoštujejo, ako ga mi sami ne!

Istina je tudi, da se mi Slovenci za znanje svojega jezika premalo brigamo. Ako šol nemamo, likajmo ga in čistimo sami; napravimo si zbirko dobrih nam neznanih besed in naučimo se jih na pamet. Vsako besedo, koja mu ni prav znana in koja najde v kakem časopisu ali knjigi, moral bi zaveden Slovenec, ki ga veseli učenje, zabilježiti in jo potem v društvu ali pismu rabiti, kajti, ni mogoče drugim ponujati svojega jezika, ako ga še sami slabo poznamo. Zlasti v govoru morali bi se tujk kolikor možno ogibati.

Zabredli smo zopet, zato poboljšajmo se. Torej, naše okoličanke bi morale biti svoje narodnosti bolj zavedne; mi nismo nasprotniki znanju drugega deželne jezika, a posluževale naj bi se ga vendar le tedaj, kadar so primorane; ne pa se po cesti v njem pogovarjale, kakor se zdaj marsikde godi.

Okoličanke! ne posnemajte nekaterih neumnih deklet, ki s Kranjskega pridšedi in napivši se tržaške vode na »fanelonu« ne zinjijo več slovenske besede, ampak se šopirijo z svojim: koša, no kapišo ščavo itd., svojega jezika se ne smemo nikdar in nikdar sramovati, ampak pokazati povsod, da smo Slovence, vredne tega imena.

Ena naj mi hote še dopuščena o okoličanske noči. V spodnji okolič se vidi tu pa tam kaka okoličanka v obleki, o kateri bi niti ne rekel, da je narodna. Dolg »palet« stiska život, ta je uže nekaj potoben onim, kojega nose ženske po mestu; okolo vratu visi neporedekoma, vzlasti po zimi, ruta bolj podobna mestnemu šal; ker je tudi krilo drugače ubrano, daje ta oprava deklici bolj podoben mestne šivilje, nego okoličanke. Ako bodete tako počenjale, posnemale vas bodo i dekleta gornje okolič in jele tudi one pačiti na-

zno nošo, dokler se ne spremeni v kako spako, ki ne bode ne tič ne miš. Zakaj bi torej svoje noše nespremenljive ne ohranile? Tudi stara noša se da tako urezati, da se životu dobro prilaga, ter izveži in nadipkati, da krasnejša postane. Drugega ne želimo, nego da bi te naše besede ne bile *parole al vento*, ampak se katerega prijela.

Zdihujmo i mi z našim Gregorčičem: O, da srce gojilo bi vsekar Ta sveti žar, naj živo bi gorélo. Enako kresu vedno ti plamtelo, Bogu in domu žgalo vreden dar! Levin.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Cesarjevič je z visoko svojo soprogo 26. septembra došel v grad Peleš, rumunski kralj in kraljica sta visoka gosta v Predealu pozdravila; bil je potem njima na čast obed, h kateremu so bili povabljeni tudi rumunski ministri in diplomatični uravniki; zvečer je bil grad razsvitljen in spuščali so se umeteljni ognji.

Skupni ministerski svet pod cesarjevim prvosedništvom je bil 26. septembra v Budimpešti; določil se je proračun, ki se ima predložiti delegacijam. Ni še določeno, na kateri dan se skličejo delegacije, najbrže pa konec meseca oktobra.

V itajarskem deželnem zboru je predložil deželni odbor nov vincarski red, ki se je izročil v pretres posebnemu odboru, v kateri so bili izvoljeni sami strokovnjaki, in sicer: dr. Radaj, Kukovec, Pfrimer, dr. Schindler in dr. Katzbek. — Poslanca M. Vošnjaka predlog, naj se raziskujejo sredstva, kako bi se mogle znižati obresti na hipotekarne dolgove, izročil se je finančnemu odboru.

V itajarskem deželnem zboru je 26. septembra stavil poslanec Vošnjak predlog, naj se promeni zakon o krajnih zastopih.

V češkem deželnem zboru je 27. t. m. predlagal poslanec Tauše, naj se izvoli odsek 15 udov, da poda predloge, kako bi se pomoglo poljedelcem valed žitne krize, in pospešila mlinarska obrtnija; poslanec Herbst in tovariši pa so podali predlogo, naj se predrugečita §§. 13 in 15 volilnega reda tako, da se tudi petakrjem da volilna pravica pri volitvah v deželni zbor. Ta predlog se je izročil odseku 15 udov.

V češkem deželnem zboru se je 29. septembra razdelil načrt predrugečbe volilnega reda, kateri je izdelal poslanec Zeithammer ter ga deželni odbor odobril. Deželni red ostane po tem načrtu nepremenjen. Kurije ohranijo dozdajnje število poslancev. Nečudejkomisno veleposestvo se razdeli v pet volilnih okrajev, volišča ostane Praga. V mestne okraje se je sprejelo 82 mest na novo, 11 pa izbrisalo. Trgovinske zbornice ne volijo več 15, ampak le 7 poslancev. V kmetskih občinah so promembe velike, da se napravi narodno enakotežje, pri tem pa so Nemci na boljem, ker v čeških krajih

spada 1 poslanec na 18.334 prebivalcev, ki plačujejo 87.243 gld. davka, v nemških krajih pa spada 1 poslanec na 17.139 prebivalcev, ki plačujejo 86.438 gld. davka, Petakurji zadobe volilno pravico.

Na Hrvaškem še vedno vlada velika razburjenost; Časnik »Sloboda« je zopet začel izhajati, v enej zadnjih številki trdi, da bo za Zagreb k malu imenovan vladni komisar in to se res utegne zgoditi.

Novi ogerski državni zbor je imel 27. t. m. prvo bolj formalno sejo. Prvosednik mu je bil najstariši poslanec Nooer.

Ogerski državni zbor se je 29. septembra s prestolnim govorom slovesno odprl. Prestolni govor naglašja, da so razmere z Nemčijo jako srčne in tudi z vsemi drugimi državami jako prijateljske, da se tedaj z gotovostjo pričakuje, da državnega zbora ne bodo motile zunanje spetke in bo mogel vso svojo delavnost obračati blagostanju ogerskih dežel. Prestolni govor omenja, da se ne bo mogla več odlagati prevredba gosposke zbornice; rešitev tega prašanja je velpomembna za dolge čase. Prestolni govor našteva dolgo vrsto prašanj, katera treba rešiti, kakor so pokojninski zakon za državne uradnike; dopolnitev kazenskega zakonodavstva z vreibo kazenskega postopanja, izdaja državlanskega zakonika, uredba Donave z odpravo brodarstvenih ovir pri železnih vratih. Največjo skrb bo obračati na to, da ne pridejo v nevarnost vspehi pri prizadevanju za dosego enakotežja v državnem gospodarstvu, ampak da se bo v tem prizadevanju vedno napredovalo. Za dosega tega cilja se bo vlada na vso moč trudila. Prestolni govor dalje poudarja, da bi koristno bilo trajanje državnega zbora podaljšati in pričakuje, da pri ponovitvi carinske pogodbe mej Avstrijo in Ogersko od obeh strani ne bode manjkalo dobre volje. Prestolni govor naroča, naj se prijateljske razmere mej državami porabijo v to, da se notranje napake odpravijo in poravnajo razpori mej narodnostmi, verozakoni in raznimi stanovi, da morejo vsi skupaj složno delati v blagostanje in slavo domovine.

V Bosni in Hercegovini so dovršena kastralna dela, ki so trajala pet let in stala vsako leto 700.000 gld. Ta znesek se bo v prihodnjih letih rabil za povišanje bosensko-hercegovinske vojske.

Vnanje dežele.

V Črnej gori se delajo priprave za veliko svečauost v prihodnjem letu, ko se bo obhajala 400 letnica, kar je zetski župan, Ivan Crnojevič, sezidal cerkev Matere božje in stolico zetskih županov na Cetinji. H kratki bode tudi crnogorski knez Nikola slaviti 25 letnico svojega vladanja.

V Cetinji se delajo velike priprave za sprejem bavarskega kraljeviča Arnulfa, ki v malo dneh tja dospe.

V Kijevu so te dni praznovali petdesetletnico obstoja tamoknjega vseučilišča, katero zdaj obiskuje 1500 študentov; vseučilišni rektor pa je na slovesnost povabil le 300 študentov; valed tega so študentje sklenili slovesnost motiti in rektorju okna pobiti. In res so nastali jako hudi izgredi, zbralo se je nad 1000 študentov in enoliki družih ljudi pred vseučiliščem, kder so razsajali, povabljene goste iz vozov ulekli in po tleh ulačili, rektorju so pobili okna, ulomili vrata, in hudo bi se mu bilo godilo, da se ni v klet skril. Redarstvo in žandarmerija, če tudi ste z revolverji streljali, niste mogli nič opraviti, razjarjena množica ju je v beg zapodila, še le kosaki so razgnali študente, katerih so okoli 300 zaprli.

Švicarska vlada je vendar dosegla, da je italijanska vlada poklicala iz Lugana svojega konsula Grecchi-ja, ki je spisal knjigo, v kateri je ščuval prebivalce tessinskega kantona, naj se odtrgajo od Švice in združijo z Italijo.

Mej Italijo in Egiptom se sklepa trgovinska pogodba.

Na Nemškem so se te dni ob reki Rent vršili veliki vojni manevri, katere je nadzoroval nemški cesar; tudi volilno gibanje za državni zbor je tam uže jako živo; kandidatov ne manjka.

Nemška vlada je sklenila v varstvo naselbin na Kongu poslati tja vojne la-

Jest ljub te bom.
Si v kjetnah živiela,
Objokana vsa,
Na dikla špotljiva
Do zdaj ti si b'la.
Raztargi te kjetne,
Obriši suzo,
Gor uzdigni bandiero,
Treh farbi lepo!

Nadalje piše: Avstrija je tedaj utrjevala vojaško cesto pri Pulferji in naši hribovci so napravljali ogromne kope skalovja, da jih sprejmejo. Zapretna je bila kazen ustreljenja vsem, ki bi nosili orožje, in Slovenci (prvi mej temi so bili neki Krucili iz Stupice, mejne vasi pod Pulferjem) so uvaževali na vozeh mej ogljem skoraj vsak dan puške, bodala in drugo orožje, s katerim so polnili skrite jame, ne da bi bil le eden sam izdal to tajnost.

Ko je buknola vstaja, bila je narodna straža kar takoj oborožena, ter ustanovljena v vsakej občini pod poveljstvom generala Fran-Podreka iz sv. Petra; hodila je na okolo podnevi in ponoči, preiskavala je vse tuce iz strahu pred ovadustvom, sumljive je tirala v zapor in okraj prepuščen samemu sebi, vladal se je čudno sam.

Pa na veliki petek istega leta se je posrečilo enej četi 397 avstrijskih lovcev, da so odšli po zvijači očem izpostavljenih straž in nevarnostim ceste pri Pulferji, prelazeči mejo čez gorske vrhunce utrdivši se na vrhu sv. Martina v občini Grimaki.

Ker so se iznenada prikazali, zapovedalo se je naravnost, naj se kakor k vihri

zvoni po vseh cerkvah v dolinah, naj se zbere vsa narodna straža, naj se razdeli streljivo, naj se oba z obleganjem ista gora, kder so se utrdili Avstrijci, naj se tako visoko postavijo sprednje straže, da ti lahko eden na drugega streljajo z ono četo.

Ali ona gora je slovenska trdnjava, kakor Osope in to so dobro vedeli Avstrijci, kateri so nenadlegovani od tam gor (naj se pazi na glavno važnost teh mej) metali zvečer rakete, ki so dajale znamenje k bombardovanju Vidma, ter Brescie v Furlaniji. Tedaj zapove višje poveljništvo narodne straže, naj stoji slovenska armada vso noč v orožju, naj se razdeli v posamezne trume in vse naj prižgejo ogromne grmade, vzdrže daleč od sebe druge sovražnike in da s tem naznanjajo glavnemu mestu, na katero so Avstrijci zdaj streljali (bila je avstrijska armada 20.000 mož pod generalom Nūžanom), da so Slovenci za njo čuvali.

V zažarelem jutru se je sklenilo korati proti Vidmu, ter ali zmagati ali umreti pod njegovim obzidjem (zdaj nima več obzidja, ker so ga 1868-70. l. vsa porušili), ko dojde kar naglo poročilo od tam poslano z otožnim naznanilom, da se je mesto podalo, in zapoveduje, naj se tudi Slovenci podvržejo.

Tu je nastal divji krik, kakoršnega niso Slovenci zagnali uže nad tisoč let, hoteli so se ustavljati v tistem hipu povelju, pa potem je premagala prirojena pokorščina dolžnosti, in peščica plemen-

tih mož, mej njimi duhoven Jožef Blaukin od Blažicev, napotil se je v sv. Peter, sprejela se v zalogo trobojno zastavo o razišle se narodne straže, ter se nesla na tihoma k Pulferji ter tam jo skrivši shranijo pod zopetnim zasedanjem Avstrije, da jo ohranijo za čase prihodnje vstaje.

Še drugi slovenski mladeniči so se udeleževali italijanske bojne osode pri obleganju Benetk, mej njimi Janez Degannutti, Strukelj Miha, Pirih in Janez Sturlo iz sv. Petra, Manzini Janez, inženir od Pulferja. Tomazetič Valentin iz Kozice in slednji Vogrič vitez Štefan iz Klastre, zdaj major kraljevske armade v pokoju, kateri se je udeležil vseh poznejših bojev za neodvisnost od krimske vojne nadalje. Mej onim gibanjem po Furlaniji l. 1864. je napravilo 24 slovenskih mladeničev parado v garibaldinskih uniformah pred cerkvijo sv. Kancijana nad Vernasinom.

Po osvoboditvi Benečije v 1866. l. in ko je bilo naznanjeno vseljno ljudsko glasovanje (plebiscito, v Čevdadu in sv. Petru namreč), položili so naši hribovci, katere moramo imeti, da so bili po svobodni, da se izrečejo za bližnjo Slovenijo, ki jih je k sebi vabila (?) vsi manj enega v posodo glas: »Mi naznanjamo naše zedinjenje z italijanskim kraljestvom pod vladno monarhično ustavno kralja Viktor Emanuela II. in njegovih nastopnikov. Tako končuje pisatelj svoj zgodovinski oddelek v omenjeni knjigi.

(Dalje prih.)

dije »Bismarck«, »Greisenaus«, »Olga« in »Ariadne« po poveljstvom admirala Knorra. Rumunski državni bor se skljuje prve dni tega meseca, da dovoli nekatere nujne potrebe, potem pa se razpusti in razpiše se nove volitve.

Mej Francijo in Rusijo, kakor so poročali nekateri časniki, sklenola se je pogodba, da te dve državi mej sabo razdeliti kitajsko cesarstvo. »Journal de St. Petersburg« to malo verjetno vest prekljuje, kakor tudi ono, da se Rusija prizadeva za pridobitev luke v egejskem morju.

S francosko-kitajskega bojišča se bo kmalu zopet kaj čulo; v francoskem ministrskem svetu je Berry 27. t. m. naznanil, da Courbet v malo dneh prime Kitajce; »Paris Journal« poroča, da Courbet zasede in utrdi Kelung ter pusti tam posadko, kar je več vredno, nego zahtevana odškodnina.

Iz Tientsina se 29. septembra poroča v »Reuter Bureau«, da je upanje, da se Kitajska in Francoska pobogati. Kitajska cesarica želi porazuma s Francosko.

Deželni zbor kranjski.

Važna je bila četrta seja dne 23. septembra.

Najprej se je izročilo mnogo prošelj raznim odsekom.

Potem je poslanec Grasselli izročil ljubljanskega mestnega zbora prošnjo, naj se v mestnem zboru sklene nov statut za mesto Ljubljano potrdi, i naj se izroči v pretres posebnemu odseku sedmerih udov, katere naj deželni zbor izvoli.

Poslanec Deschman se temu ustavlja, on hoče to važno zadevo zauleči in zato predlaga, naj se predloga izroči deželnemu odboru.

Pri glasovanju je bil zavrnjen Deschmanov in potrjen Grassellijev predlog.

Nato je izročil deželni načelnik, baron Winkler, vladni načrt zakona za pogozdovanje Krasa. Narodni poslanci so ga pozdravili z besedo: »Dobro!«

Zdaj se je začela važna obravnava, zadevajoča rezervni zalog kranjske hranilnice. Omenili smo že v predzadnjem listu, da je poslanec Svetec s tovariši v deželnem zboru predložil načrt zakona, po katerem naj se ta zalog, kakor deželno premoženje, podvrže vrhovnemu nadzorstvu deželnega zbora. — Poslanec Luckman, mogočen mož pri kranjske hranilnici, i njegovi pristaši, hoteli so v Svetčev predlog klin zabiti, zato so interpelirali deželnega načelnika, zakaj se še ni potrdil kranjske deželne hranilnice sklep, po katerem je ona darovala 100.000 gl. za ustanovitev nemške ljudske šole v Ljubljani (v ljubljanski ljudskih šolah mora uže v tretjem razredu biti učni jezik — nemški), in 50.000 gl. za zidanje novih hiš, v katerih bodo imeli delavci cena stanovanja. (Take hiše imamo tudi v Trstu in marsikaj bi se dalo o njih govoriti, danes naj bo o njih le to rečeno, da prav mastne obresti ul-čejo od njih oni, ki so jih napravili, da so pa delavcem v korist, to se vedno bolj dvomi). Interpelant Luckman se je posebno opiral na to, da je omenjeni sklep hranilnice vzbudil po vsej kranjske deželi veliko priznanje ter vprašal, kdaj misli deželna vlada to zadevo rešiti. Kar se tiče priznanja, znano je, da je hranilnični sklep vzbudil v deželi občno nevoljo, to so poudarjali vsi slovenski časniki, ne le kranjski, temuč tudi oni sosednjih dežel; g. Luckman se tedaj ne more sklicavati na občno priznanje, ampak le na priznanje njegovih maloštevilnih tovarišev. To vsaj bo gosp. Luckman i njegovi tovariši vedeli, da je ves denar, kar ga ima ljubljanska hranilnica, in kar g. je uže potrošila, pridobila iz samih žuljev slovenskega prebivalstva; in da ga slovensko prebivalstvo gotovo ni zložilo v ta namen, da bi služil nemškim namenom.

Vladni zastopnik je na Lukmanovo interpelacijo odgovoril, da o tej zadevi sporoči v prvi prihodnji seji.

Potem je poslanec g. Svetec utemeljeval svoj predlog, naj se izda zakon za rezervnega zalog kranjske hranilnice v Ljubljani. Gospod Svetec pa je tudi izvirno rešil svojo hvaležno nalogo. Govoril je sicer dolg govor, a vsaka njegova beseda je bila važna, prepričevalna, domoljubna, in s pravnega stališča neovržitljiva. Pobil je najprej Lukmanovo interpelacijo, potem dokazal, kako na pravila kranjske hranilnice, da je ves rezervni zalog tega društva deželna lastnina, da ima tedaj deželni zbor neizpodbitno vrhovno pravico, razpolagati o tem premoženju, ki znaša dva milijona goldinarjev. Govornik je z vso pravico grajal, da se ljubljanska hranilnica ne drži svojega zakona, ker troši denar v zunanje dežele, kar je v pravilniku tega društva prepovedano, očital je temu društvu, da ne dela pošteno, ker

obrača denar za namene, ki niso koristni deželi, iz katere je obogatelo, ampak podpira z njim nasprotnike te dežele; dokazal je dalje, da je to društvo, katero je dobilo milijone iz slovenskega naroda, narodu protivno! da uže več let ni izvolilo v društveni odbor nobenega moža, ki ima srce za slovenski narod, ampak same nasprotnike. In je priporočil, naj se njegov predlog izroči upravnemu odseku. Gosp. Luckman je zahteval glasovanje po imenih, a to mu nič ni pomagalo; za Svetčev predlog so glasovali vsi slovenski poslanci, nemški poslanci pa zoper njega, deželni glavar grof Thurn pa ni glasoval. Mi mislimo, da bi on svojemu dostojanstvu prav nič ne bil škodoval, da je odločno stopil na pravično narodno stran, saj jasna pravica je solnce, ki najlepše obseva staroslavne grbe, brez te kmalo otemine in razpadejo.

Po tej dolgej razpravi se je izročil vit. Schneida predlog soglasno v pretres upravnemu odseku; poročilo deželnega odbora, zastran deželnega zakona o doneskih zavarovalnih družbah k troškim ognje-gasilnih družb, izročilo se je tudi temu odseku.

Potem so prišli na vrsto zopet razni računi in proračuni, ki so se vsi odobrili in sklenola se je za pokritje troškov 16% priklada na redne davke, potem 20% priklada na užitino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesa.

Nato je prišla na vrsto daljša obravnava zaradi vredbe struge Save mej Črno-vicami, Št. Jakobom, Dolom, Podgradom in Ljazami, o kateri je poročal poslanec dr. Paklukar. Iz tega poročila se vidi, da je vlada v ta važen namen na predlog deželne vlade dovolila veliko svoto, s katero bo mogoče mnogo storiti za obrambo poplavljenja obrežnih zemljišč. Deželni zbor je za to pomoč izrekel zahvalo vladi.

Govorilo in sklenolo se je potem še mnogo o vredbah rek, ki delajo škode; g. poslanec Robič je posebno naglašal, naj bi vlada za take namene sploh naklonila večjo podporo ter priporočil državnim poslancem, naj delajo na to, da se hudourniki po kranjske deželi bolje zavarujejo.

G. deželni načelnik je izrekel, da je ta želja opravljena in da se bo on potegnil za to, da se o tem, kolikor le mogoče stori.

Poslanec Faber je o tej zadevi opozarjal na kočevski okraj, poslanec dr. Sterbenec pa na krški. Poročevalec Paklukar pa je omenjal splošnih nadlog kranjske dežele o tej zadevi ter izrekel nado, da se sčasoma povsod pomore. Vsprejeli so se naposled vsi dotični predlogi.

Potem se je sklenolo, da se ima za ogledovanje vsake živali, vršede se po izvedenju, pred izdajanjem živinskega potnega lista, platiti 1 do 8 kr. in da ni potrebno, da bi c. k. živinozdravniki ogledali vse semnje, ampak nadzorujejo naj le važnejše semnje.

Nazadnje se je dovolilo Al. Ganglu za nadaljevanje podobarskih študij, Ant. Ažbetu in L. Grlicu za nadaljevanje slikarskih študij, vsakemu 100 gl. podpore, zalogi podporna društva slovenskih dijakov v Gradcu pa 200 gl.

V petej seji dne 26. septembra je deželni načelnik najprej odgovoril na Lukmanovo interpelacijo ter rekel, da se s pozvedbami o dotični zadevi peča še šolski svet in da stvar tedaj še ni zrela za rešitev.

Po prestopu na dnevni red se izroči vladna predloga glede pogozdovanja Krasa gospodarskemu odseku v pretres in poročanje.

Nato poroča g. Svetec o načrtu zakona glede uvedanja takse za ogled živine pri dajanju živinskih potnih listov ter se na-črt sprejme v tretjem čitanju.

Poročilo deželnega odbora glede Dolenjske železnice se izroči gospodarskemu odseku.

Poslanec Šuklje je potem poročal o šolskih zadevah, in sicer o nagradah za podučevanje verouka na normalnih šolah.

Isti poslanec je potem poročal v imenu finančnega odseka, da je kranjska hranilnica dovolila 6000 gl. v ta namen, da se iz tega zneska podpirajo občine, katere stavljajo nova šolska poslopja. Ali hranilnica dovoljuje to vsoto le pod pogojem, da tudi dežela določi enoliko vsoto iz deželnega zalog v isti namen; deželni odbor je hranilnici izrekel najsrčnejšo zahvalo za ta velikodušni dar ter nasvetoval, naj zbor to poročilo vzame na znanje.

Poslanec dr. vitez Bleiweis Trsteniški potem poročal o proračunih zalog dobrodelnih zavodov in se potroči vsi ti proračuni, in sicer proračun bolniškega zalog z 59.166 gl., blazničnega zalog z 46.532 gl., najdeniškega zalog z 6826 gl. in porodniškega zalog z 5448 gl.

Pri proračunu bolničnega in blazničnega zalog finančni odsek predlaga, naj zbor deželnemu odboru naroči, da preiskuje in poskuša, kde in kako bi se dalo štediti pri oskrbovalnih troških, da pa to ne bi na škodo bilo bolnikom, i naj se o tem poroči v prihodnjem zasedanju.

Potem se odobre vsi predlogi in resolucije finančnega odseka.

Na to poslanec Papež poroča o prošnji občin Velika Račna in Slivnica za podporo, katere se je izročila deželni vladi s priporočilom za izdatno državno podporo, pa čaka še rešitve. — Dalje poroča isti poslanec o prošnji županstva občine Vipave za državno podporo, da se vredi potok Močilnik. Za vredbo tega potoka so proračunjeni troški na 9000 gl. Prosilo se je 6000 gold. doneska iz državnih sredstev; dotične občine v vipavski dolini so se obvezale, zložiti 300—400 v gotovini in preskrbeti tlako v vrednosti najmanj 1000 gl. Deželni odbor je dovolil 1000 gl. podpore, poželjsko ministerstvo pa 3000 gold. in enoliko ministerstvo za notranjo upravo. Vred tega je ces. k. deželno predsedstvo dalo potrebne ukaze, da se potok vredi.

Potem priporoča dr. vitez Bleiweis Trsteniški uboge prebivalce v Račenski dolini, katerim velika povodenj vsako leto napravlja mnogo škode, ter prosi vlado, naj se vrede hudourniki, ki vsako leto odnese toliko rodovitne zemlje.

Dotični oddelki deželnega odbora poročila se potem odobré. Nazadnje predlaga dr. Papež, naj bi popotni učitelji svoje poučevalne govore priobčevali v »Kmetovalcu« ali v Novicah, da bi jih poslušalci potem brali in lažje pridržali v spominu ter nasvetuje resolucijo, naj se c. k. vlada pozivlje, da se nastavi na c. k. učiteljske pripravnice učiteljskega kmetijstva, kateri bi bili strokovnjak, ne pa kakor doslej učitelj naravoslovja, in katero mesto bi lahko oskrboval popotni učitelj. — Predlogi se sprejmo in seja sklene.

Šesta seja je danes.

DOPISI.

Iz Gorice, 27. septembra. (Izv. dop.) — (Deželna učiteljska konferenca in šolska razstava) se je v četrtek odprla v poslopiju naše gimnazije na prav slovesen način v nazočnosti namestnika, gosp. barona Pretisa, knezonadškofa, dež. glavarja grofa Goronlinja, več namestniških svetovalec, dvorne svetovalca barona Rechbacha, vse polno duhovščine, skoraj vseh učiteljev primorskih in mnogo druge odlične gos-pode.

Konferenco je gosp. predsednik, vitez Klodič, dež. šolski svetovalec, odprl ob pol 10. in najprej v nemškem jeziku pozdravil namestnika, knezonadškofa in druge dostojanstvenike, potem učitelje in goste; potem je govoril po slovensko prekrasen govor, kateri tu podajamo našim čitateljem od besede do besede; glasi se:

Čestiti učiteljski poslanci!

Pač veliko zakladov je podarila dobrotljiva narava našej lepej domovini. Tam gori, kder molé snežniki v oblake, zelené gozdi in planine, redé črede goved in ovac skrbnega pastirja, v ravnini pa in po brdih polnijo mnogovrstni pridelki brame in kleti umnega kmetovalca, in še Kras hrani, razno v trli, v kamenji ne še dovolj cenjeno bogastvo, a na obalah roh-nečega morja živé nebrojna krdela vsakovrstnih rib drznega ribiča. Od severja do juga živa Soča, bistra hči planin, re-čena množestviliimi pritoki, kakor srčna žila kri človeškem truplu, noseč življenje in veselje, svoje valove po dež-li, katerej dajo gaj in log, in hrib in plan podobno rajskega vrta. In sadniki in gozdi, travniki in planine, in vinogradi in polje in glina in kamenje, in sviloprejška in marljiva čebela, in tičji rod in mnogobrojne črede opominjajo prebivalca

lšče te sreča,

Um ti je dan,

Nišel jo boš, ak'

Nisi zaspan,

ter ga vabijo, naj vzližne zaklade, ki jih narava tako radodarno marljivemu in razumnemu človeku ponuja. A največji zaklad, najdražji biser te lepe dežele je ven-dar le mladina, ki je vašej skrbi izročena, katero ima učiteljstvo odgojevati po želji staršev vzajemno s duhovščino v pravem krščanskem duhu, pa priskrbeti z vsem za življenje potrebnim znanjem, da jej bode, kakor se glasi latinski rek, »mens sana in corpore sano«.

Zato sem pa prav iz srca vesel, ko morem reči, da je izvrševalo učiteljstvo doslej v tem duhu svoj težavni posel, da je pretresovalo prav vestno v svojih zborih, kako bi utegnolo rešiti najboljše svoje vzvišeno nalogo, da šolstvo napreduje prav krepko tudi v slovenskem delu te kronovine.

Ko sem prebiral mnogobrojne in obširne razprave o šolskih prašanjih, spisane za letošnje okrajne učiteljske zборе, pre-pričal sem se z veseljem, da učiteljsko sečje misel prešinja, da življenje ni praznik,

Da življenje nam je delaven dan,

In sicer kratek le dan,

Prepričal sem se pa tudi

Da ono mení da

Za vnuke in za narod, za državo skrb Imeti, sveta je dolžnost moža.

Prišli pa ste sem-le na delo, ki ima koristiti vnucom, narodu, našej lepej domovini in posreduje državi, koje skrajni, a ne najslabši del je ona.

Dosedanje delovanje učiteljev pa mi daje poročstvo, da ne bodo poslušali tudi onlej krivih prorokov, ki jih skušajo odvrtni od krščanskega duha, da Vi, dragi poslanci, spolnite zaupanje deželnega šolskega sveta, ki Vas je sem-le poklical, in Vaših kolegov, ki so Vas sem-le poslali.

V tem prepričanju Vam kličem: Dobro mi došli, dragi sodelalci na polji narodnega šolstva, ter želim drugej deželnej konferenci najboljši uspeh.

Za tem je g. vitez Klodič čital dolg in klasičen italijanski govor, katerega so vsi navzoči sprejeli z veliko ponvalo. H koncu je g. govornik povabil občinstvo, naj zakliče cesarju, donrotniku šole, tri-kratni žviol kar so navzočni storili z velikim navdušenjem.

H koncu nagovori še c. k. namestnik predsedništva in občinstvo, izrazujoč svojo zadovoljnost glede konference in razstave, spominja učitelje njih visokega poklica in službe, pri kateri naj se strankarstvo zlije v ljubezen do naše lepe Avstrije.

Na to se je šlo v drugo nadstropje ogledat si razstavo učnih pripomočkov in plodov, kateri so v sedmih sobah razde-ljeni, in sicer: V I. prvi sobi so ročna dela iz okraja gradiškega; v II. razstava založnika E. Hölzelna in c. k. meščanske šole za deklice v Pulji; v III. soba dela okraja tomluskega, sežanskega in okolice goriške, izdelki otroških vrtov, spisi in risanja učencev; v IV. ročna dela mesta gor., izdelki učiteljev, zaloga c. k. šolskih knjig; v V. Razstava knjigajev F. Wokulata in M. Coppag-a; v VI-VII. priprave in izdelki c. k. poskuševališča za svilorejo in vinarstvo v Gorici.

Razstava je jako lepo in pametno ure-jena, podučljiva in zadosti obširna; videli se more iz nje, da so naše ljudske šole zadnjih deset let prav dobro napredovale.

Popoldne je bil banket, katerega se je udeležilo okoli 100 učiteljev in učiteljic, pri katerem banketu je bilo prav živabno, ter se je prav mnogo napivalo in še več prepevalo pod komando uže osivelega pev-skega generala. Pa so bili res pevi prve vrste skupaj. Vsa stvar dela vso čast sno-vateljem, posebno pa dež. šolskemu nad-zorniku.

Iz Volčigrada, 29. septembra. — Na prijaznem holmu, tri četrtnke ure od Koinna na južno stran stolj Volčigrad. Družinskih gospodarjev ima 65, mej temi je večina kmetovalcev. Tukaj je tudi lepa podružna cerkev sv. Ivana z visokim zvo-nikom, v kojem so trije ubrani zvonovi; tudi so trije občinski vodnjaki, v kojih malokrat vode zmanjka. Mej nami so iz-vrstni kamnoseki, koji svoje izdelke v razne kraje razpošiljajo; tako zvaní Ka-vadarji pa hodijo v prekomorske kamno-lome delat, imamo tudi dokaj krojačev, koji svojo robo lahko razprodajejo, več ali manj je raznih prekupčevalcev z vsa-kovrstnim blagom; tako se toraj naše ljudstvo na vse mogoče načine hodi, da ne zabrede v pomanjkanje, ker večinoma naših posestnikov ne premore za dostojno ohranitev življenja potrebne zemlje.

Pu-timo to, pa vprašajmo, koliko ima ta vas otrok sposobnih za šolo; ako se ne motim, jih je nad 50. Vsi ti otroci morajo vsak dan v Komen hoditi v šolo 3 četrte ure dolgo pot, otrokom pa ne za-došuje tudi pol druga ura; ne bilo bi toraj preirzno, ako bi za ten 50 otrok zahte-vali sami svojega učitelja, koji bi nam otroke bolj redno učil, ker sedaj ni mo-goče tako redno jih v šolo pošiljati, ali vsled slabega vremena, zaravja in razno-vrstnega opravlja in pomanjkanja oblačila itd. Šola tudi zahteva, da morajo otroci v šolo še pred sedmim letom, ti pa so večinoma prav majhni ter ne morejo redno je obiskovati. Ako bi pa doma šolo imeli, lahko bi jih uže od šestega leta v šolo dali.

Velike sitnosti imamo z otroki dru-zega, tretjega in četrtega razreda, ker ti ves dan porabijo za šolo. Koj ob polu osmih gredo, nazaj pa o petih popoldne pri-tejo, vsi lačni ko volki, naglo povzijejo opoludne zastale mrzle jedi, kar jim go-tovo škoduje. Prigodilo se je uže, da je take jedi otrok iz sebe vrgel, ko jih je poučil; mogoče, da je za zajuterk malo kruha ali krompirja použil, pa najd v šolo ter tam si po 8—9 ur trebušček stiskal.

Toraj ne bo od več, ako se trdi, da lačni otroci nemajo veselja do učenja. So pa tudi otroci dokaj malomarni ter lahko-živí, vse naše prigovarjanje in pretenje nič ne zda, vse jedno so trmoglaví, hitro po potu hoditi ter o pravem času domu prihajati, a kaj šel Zmislijo se vsakovrstnih burk, malih igrač, potem se stepejo, suvajo, po zimi se po ledu drsajo itd. pri-godi se, da kateri pride domu s krvavim nosom, drugi spet z razbito ploščico, raz-trgano knjižico, toraj na ta način dosti časa zamučé in kar so se v šoli naučili, to po potu pozabijo.

Večkrat morajo po dolgej poti hoditi v slabem vremenu, slabo oblečeni, bosi

po slani, anegu, ostrej burji in poleg tega še lačni. Ni čuda, ako nam večkrat zbole in hirajo vsled navedenih nezdod.

Da bi se ognili tem nezdodam, namenili smo se opozoriti slavni okr. šolski svet, da bi to stvar preudaril in nam učitelja podelil, mnogo sitnosti bi se odvrglo, otroci bi se bolj učili ter pametnejši prihajali in nam več pri naših vsakdanjih opravilih pomagali, bolj redno šolo obiskovali in mi bi imeli manj tistih šolskih ugovorov, ter bi si prihranili krajevarje, ki jih moramo več ali manj vsako leto za kazen dati.

Spisal na željo več občanarjev:
Domačin.

Domače in razne vesti.

Imenovanje. Trgovinski minister je imenoval stavbenega pristava pri c. k. morskeje gosposki Jožefa Vilfana za inženirja pri tej oblasti.

Duhovniške spremembe v tržaški škofiji. Za konsistorijalne svetovalce so bili imenovani: č. g. Ferd. Staudacher, častni kanonik, č. g. Kar. Fabris, župnik pri sv. Jakobu, in č. g. Iv. N. Legat, malega semenišča vodja. — Č. g. Mih. Fleischer se je zaradi slabega zdravlja odpovedal konsistorijalnemu tajništvu, ker je prišel na njegovo mesto g. Iv. Butignoni. — Č. g. Kar. Maltij je postal učitelj krščanskega nauka na c. k. navtične akademiji in č. g. Jul. Vartona c. k. niž. gimnaziji. — V pokoj je šel č. g. Fr. Goltan, kaplan v Abaciji ter prišel na njegovo mesto č. g. Mat. Gršković. — Umrli so: č. g. Mat. Pauman, dekan katedralnega kapitola v Kopru, konkurs za izprazneno mesto je razpisan do 20. oktobra t. l.

Za malo semenišče se je od 16. avgusta do 15. septembra t. l. nabralo 988 gl. 54 kr. Iz računa za šolsko leto 1888-89 posnemamo tole: Prebitek lanskega leta je znašal 26.005 gl. 77 kr., novih dohodkov je bilo 15.406 gl. 18 kr., skupnih dohodkov je torej bilo 41.411 gl. 95 kr. Troški so znašali 15.003 gl. 69 kr.; koncem letošnjega šolskega leta je tedaj ostalo 26.408 gl. 26 kr. prebitka. Zavod je preiskrboval 32 učencev. Gospodarstvo je bilo jako varčno, kar se najbolj iz tega vidi, da se je za plače in nagrade izdalo le 643 gl.

V pojasnenje. Od merodajne strani smo prijeli to le pojasnilo: »Kar se tiče navadne nedeljske in prazniške službe božje v stolne cerkvi, ni se in se tudi nič ne premenj. Povod člankom znane »Alabarde« je dala izvanredna pobožnost na čast »Mater božje sedem žalosti« katera se spominja meseca septembra. Ta pobožnost se je namerjavala obhajati v stolne cerkvi sv. Justa v talijanskem in slovenskem jeziku. Ker pa je bila namera slovenske te pobožnosti prouzročila znane psovne članke v »Alabardi« in ker se je bilo po tem bati kakšnega škandala in oskrunjenja v stolne cerkvi, prišla sta gospoda mestni župan in prvi podžupan osebno v škedenj gosp. škofa nagovarjati, naj, ako je mogoče, slovensko pobožnost »mater božje sedem žalosti« preloži v drugo cerkev. G. škof so to stvar predložili v konsistorijalni seji svojim svetovalcem, in ker se ni radilo o navadni, ampak izvanredni, tako rekoč privatni pobožnosti, katero je odredila bratovščina »Mater božje sedem žalosti« ni bilo težko pristati na željo, izrečeno po gg. županu in podžupanu, katera sta potem, ko njima je bila naznanjena odločba, zopet prišla osebno k g. škofu v škedenj ter mu se zato zahvalila. Tako je tisto klečeplazje, o katerem govori »Alabarda« i kateremu se čudi »Edinost«.

Potrjen zakon. Cesar je potrdil v istrskem deželnem zboru skleneni zakon, po katerem se ima ustanoviti deželni kulturni svet za Istro. Znano je, da je bil dotični vladni načrt omenjenemu deželnemu zboru trikrat predložen, a skleneni zakon dvakrat ni dobil najvišjega potrjenja, ker je deželni zbor zahteval preveč oblasti zase; pri tretji obravnavi pa je bil primoran udati se vladnim zahtevam. Deželni kulturni svet bo jako koristen Istri, posebno slovanskemu prebivalstvu, ker bo v njem imelo lahko večino, ako bo le hotelo, posebno, ako ustanovi več podružnic, ker vsaka podružnica ima pravico, pošiljati enega udeleženca v kulturni svet.

Občni zbor delalskega podpornega društva je imel biti v nedeljo v salonu vrta Rossetti; ker pa se je udeležilo le nekaj nad 200 oseb, za predruženje pravil pa je treba najmanj polovice udov z voljno pravico, torej najmanj 500, zato se je zbor prenesel za 14 dni in bode torej v nedeljo 12. t. m. v istem salonu točno ob 6 uri zvečer. Na dnevnem redu je in ostane le predruženje pravil.

Razpis štipendije. Se kakim letom 1884/85 je razpisana štipendija Gulic-Bolc v znesku 123 gl., prvo leto in 136 gl. naslednja leta. Štipendijo dobi le oni, ki morejo dokazati sorodstvo zgorime-

novanimi ustanovitelj. Dotični lahko uživa štipendijo od 4. razreda ljudske šole do dovršenih študij, izključljivo ono leto v katerem dela rigorozo. Prošnje do 20. t. m. tržaškemu namestništvu.

Tržaške novosti:

Kože in angina diphteritis po Trstu prav močno razsajajo; zato je mestni magistrat s posebno okrožno prebivalstvo svaril pred zatajevanjem teh bolezn. V hiši peka Hileprandta v Via S. Lazzaro je zbolelo najprej par delalcev za kože; namesto da bi jih bil hitro prenesli v bolnico, ali pa osamili, pustili so jih v hiši in najbrže brez posebnega nadzorstva; vsled tega je obolelo na kočah 10 ljudi v istej hiši, mej njimi gospodarjeva dva sinova; dva stanovnika pa sta umrla. Hišo vsled tega stražijo mestni stražniki. — Od 1. avgusta do 27. septembra je zbolelo za to boleznijo nad 100 oseb in 8 umrlo. Tudi angina diphteritis prav močno razsaja med otroki; še dohro je res, da nas tudi kolera še ni obiskala.

Društvo za podporo ubogih Italijanov iz kraljestva je poslalo deputacijo v Portogone, da tam pozdravi ital. kralja Humberta, ki je zdaj tam. Deputacijo, katera obstoji iz treh bogatih židov, tuk. trgovcev, sprejel je kralj jako milostljivo.

Nov odvetnik, dr. Alfonz Valerio je odprl v Trstu svojo pisarno. Italijanskih odvetnikov preveč slovenskih premalo.

Pijanost-narveča. 43. letna Marija E. je padla v ponedeljek v pijanosti na novem trgu tako nesrečno, da si je skoraj izbila desno oko in da so jo morali nesti v bolnico.

Policijsko. Iz zaprte miznice v pisarni nekega spediterja v Via delle poste je nek tat s pomočjo ponarejenih ključev ukradel zlato verigo in uhane v vrednosti 100 gl. — V mrtvašnici mestne bolnice je policija našla nekega iznoščka listov in nekega čevljarja spavajočega na deskah, na katerih leže navadno mrtvi. Ker je tam prostor le za mrtve, a ne za žive, zato ju je straža peljala na prične v zapor, kder se more tudi brezplačno spati. Ta dva se gotovo ne bojita strahov. — Nekega izvoščaka je policija zaprla, ker je prehitro vozil. — Nekemu gospodu v ulici Madonina, št. 25, so tatovi ukradli 25 gl. iz omare. — Drugemu gospodu v ulici Formace pa so prav tako odnesli zlatenine za 120 gl. — Nekega kamnarja je policija zaprla, ker je nekega človeka neusmiljeno pretepal in se potem še policiji na vso moč ustavljal.

Prihodnje porotne sodbe se odpro v Trstu 4., v Gorici 5. in v Rovinji 6. novembra ob devetih dopoldne. Za tržaško sodišče je imenovan deželni sodišča načelnik A. Mosattig za prvomestnika in deželni sodišča svetovalec dr. Danelon in D. Sciolis za namestnika; v Gorici bode vodil sodbo okrožnega sodišča načelnik P. Shisa, nadomestovalca ga bosta deželni sodišča svetovalca pl. Gironeoli in J. Gorjup; v Rovinji je tudi določen tamošnjega okrožnega sodišča načelnik F. Linderman za prvomestnika in za namestnika deželnega namestništva svetovalec dr. Davanzo in Kr. Colenc.

Srečna Istrali Poleg Buj v Istri je majhna vas, Brle se zove, tam se je vgnjezdila neka diphteritis najhujše baže; ljudje umirajo kakor muhe, cele rodbine so izumrle, in po kratkem dobi je ostalo le še polovica prebivalcev na življenji. — Pri vsem tem pa tja ni nobenega zdravnika, nobene pomoči. To so res istrske razmere.

Požar. Po noči od 29. na 30. septembra je do tal pogorela Gulicova pristava v Sežani. Bila je zavarovana pri »Assicurazioni generali«.

Postilne proste dopisnice za dopisovanje mej županijami in drugimi javnimi korporacijami, katere uživajo prostost poštnine, uvedo se še v tem mesecu in se bodo dobivale v paketih po 25 komadov za 4 solde paket.

Luna mrkne v noči 5. t. m. in se bode ta neheška prikazen tudi pri nas dobro videla od 9 ure do 12¹/₂ popoldne.

Neprijetna demonstracija so napravili v soboto reški hrvatski dijaki poslancu narodne stranke in načelniku oddelka hrvatske vlada, g. Vončini. Ko se je namreč ta v luki vkrcal na parnik v Novi, krmali so mnogobrojni dijaki: »Perreat, ladro riformatore« (tat reformator). Zato je policija precej zaprla 4 dijake in jih obsodila na večdnevni zapor.

Kolera v Napolji vedno bolj pojenjuje; v Genovi je bila zadnje dni precej huda, pa tudi je uže boljše. V Rimu je 27. t. m. zbolela 1 osoba za to boleznijo, v Benetkah, kder jo doslej še ni bilo, pa 2 oseb. Iz Napolja pa se poroča, da je bilo več oseb, o katerih se je mislilo, da so umrle za kolero, zaudanih in da so hudo delnike našli in zaprli.

Hudi dnevi na morji. Zadnje dni je železna ladja »Olano« odplula iz luke Rosario ter bila na poti v Svansea, pa je v morske ožini Lernaire na skalo zadela. Mornarji je niso mogli z skale spraviti in so tedaj v čolnu odveslali na kopno, kder

so drugo jutro strahom zapazili, da se je njihova ladja notopila i da le še jamborji iz morja mole. Mornarji niso mogli živež se sabo vzeti in so k malu zapazili, da so na neobljudenem otoku. Povsod je globok aneg pokrival zemljo; napravili so majhen šator iz jader, a vendar so tako hudo prezebali, da so mnogim udje ozebli. Edini živež so jim bile školjke, katere so nabirali na morskemrodu, z snegom pa so si gasili žejo. Tako so živeli 28 dni; potem se je prikazala neka francoska ladja, ki je uboge mornarje otela gotove smrti.

S! Naznanjamo, da bode v nedeljo, 5. oktobra izlet v Nabrežino. Gospodje člani se uljudno prosijo, da se zbero v polni družstveni obleki ob 2 uri popoldne na kolodvoru od koder se točno ob 2¹/₂, s zabavnim vlakom odpeljejo do Bivio in od tam peš v Nabrežino. Vrnitev ob 11 uri z istim vlakom. Na zdravje!
V Trstu dne 30. septem. 1884.

Odbor društva »Tržaški Škola«.

Za spomin!

Vsem prijateljem, od katerih pri svojem odhodu iz Jelšan nisem mogel v hitrosti slovesa vzeti, kličem po ti poti; drugim pa, od katerih sem ga vzel, ponavljam; Bog Vas živi in ohrani zdrave. Spomnite pa tud' Vi se name!
Draga dne 26. sept. 1884.

Anton Notar, kaplan.

Tržno poročilo.

Cene blaga se niso zadnje dni skoro prav nič spremenile. — V obče pa je kupčija prav mlahova in slaba. — V pridelkih je začelo nekaj več gibanja, ali Italija dela letos veliko konkurenco s fizioložem našemu domačemu pridelku. Čudno, nekaj so niti pošiljali v Italijo, zdaj ga imajo tam už za izvoz.

Borsno poročilo.

Mlahovost še vedno prevladuje; ali borska je pri vsem tem prav zdrava; kurzi državnih papirjev jako stalni in trdni.

Dunajska Borsna

dne 30. septembra

Enotni drž. dolg v bankovcih 80 gl. 75 kr.	
Enotni drž. dolg v srebru	81 » 70 »
Zlata renta	103 » 15 »
5% avst. renta	95 » 85 »
Delnice narodne banke	855 » — »
Kreditne delnice	291 » 10 »
London 10 lir sterlin	121 » 55 »
Napoleon	9 » 68 ¹ / ₂ »
C. kr. cekini	5 » 77 »
100 državnih mark	59 » 65 »

Listnica uredništva

Gospod Janez Pignatari, Črnlče, plačano do 31. decembra 1884. leta. Gospod Miha Klobučar, Fünfkirchen, mi Vam naš list redno odposiljamo, da ga ne prejmete mora biti kriva pošta. Gospod August Dolenc v Ajdovščini, mi Vam list redno ekspediramo, je vže zopet iskal vrzoka pri pošti.

30 svetilnic za vrte se more dobiti po ugodnej ceni pri upravnistvu »Edinosti«.

OGLASI.

Ante dr. Šutina

zdravnik, vidar, operater in magister porodništva.

Stanuje v ulici Malcanton 3
Narekuje v stanovanju od 8 do 9 ure dopoldne in od 3 do 4 popoldne.

Za siromake brezplačno.

Nahaja se v lekarni Ravazini blizu železniške postaje od 11 do 12 dop. in od 5 do 6 ure pop. 1—8

VELIKA PARTIJA ostankov sukna

(3—4 metre), v vseh barvah za cele možke obleke, pošilja proti povzetju po 5 gl. ostanek.

L. STORCH v Brnu

tvarina (sukno), koja se nebi dopadala, more se zamenjati.

Novo vino.

Danes 1. oktobra nastavi se v krémi obrtniškega društva v Vrdelji Via dello Scoglio nove vino prve vrste po najnižji ceni.

Vozni red železnice za Trst.

Od 1. junija 1884 naprej.

Odvoz iz Trsta.

7— jutraj (brzo vlak) (I., II., III. do Ljubljane od tam naprej I., II. razred) na Dunaj, zveza s Reko, Puljem, Bruckom, Zagrebom, Beljakom, Celovcem, Bolzanom.
7-20 jutraj (brzo vlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm, Benetke, Milan, Rim.
9-10 jutraj (omnibus vlak) v Nabrežino, Videm, Benetke.
10— jutraj (poštni vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza s Reko, Bruckom, Zagrebom, Karlovcem, Siskom.
4-50 popoldne (omnibus vlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm, Benetke, Milan, Rim.
6-30 popoldne (poštni vlak) na Dunaj, zveza s Reko, Bruckom, Beljakom, Zagrebom, Karlovcem, Siskom, Celovcem, Bolzanom.
8-30 zvečer (kurzski vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza s Reko, Kaniz, Bruckom.
7-45 zvečer (mešan vlak) (I., II., III.) v Ljubljano, Pole, Bruck, Beljak, Alo.
9— zvečer (mešan vlak) v Nabrežino, Videm, Benetke, Milan.

Dolaz v Trst.

6-30 jutraj (mešan vlak) (I., II., III.) iz Ljubljane, Beljaka, Celovca, Pole.
8-42 (kurzski vlak) (I., II., III.) iz Pošte, Dunaja.
10-50 (poštni vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Reke, Siska, Zagreba, Pošte.
7-37 (omnibus vlak) iz Rima, Milana, Ben Nabrežino.
6-30 zvečer (poštni vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Hrvatskega, Ogrskega.
8-10 zvečer (omnibus vlak) iz Kormina, Ben Nabrežino.
9-32 zvečer (brzo vlak) iz Italije, Ben Nabrežino.
10-05 zvečer (brzo vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Ljubljane, zveza s Reko.
2-36 v Noči (omnibus vlak) iz Italije, Ben Nabrežino.

Naznanilo.

V suhem vremenu potrgana (ne tresena) plemenita jabalka, brusna, marelice velike češnje, bruske, tudi odlične baž zelenege ščola v stroji, mladega graha sladkega korenja, tomat, pora, gob, šampinjoni ali mavrhv, kupuje vsaki čas in v vsakej množini po primernih cenah in prosti pismenih ponudbah

Osrednja postaja za prodajo sadja in sočivja v Gradcu.

(Centralstation für Obst- und Gemüseverwaltung in Graz). 10—8

TKANINE

za ženske in možke obleke
iz čiste trdne volne, za srednjavelicega moža:
3-10 metra } za fr. 4 96 iz dobre volne
za oblačilo } » » 8— » boljše
» » 10— » fine
» » 12— » prav fine »

peruvienski je najfinije volne v najnovejših barvah največje za suknena oblačila za gospo, meter f. 2.

Črni krzni palmerston iz čiste volne za zimni paletel za dame, meter f. 4.

Potne plide po f. 4, 5, 8 do f. 12. jeden. Zelo lepa oblačila, hlače, vrhne suknje, tkanine za suknje in dežne plašče (tuff), rašanina, komis, (grebenina), chevots, tricots, sukno za dame in biljare, peruviens, dosking priporoča

I. STIKAROFSKY

ustrojena 1866.

tvorniška zaloga v BRNU (Brünn).

Uzori presti. Ogledek za gg. krojače neprste Pošiljate s povzetjem čez f. 10 proste.

Imam stalno zalogo suknja v vrednosti f. 100.000 a. vr. ter se ob sebi ume, da mi v moji svetovni trgovini mnogo ostankov po 1 do 5 metrov dolžih preostaja; prisiljen sem tedaj kratek zelo znižani tvaritbeni ceni razpečavati. Vsak razumen človek mora razvideti, da se od tako malih kosov nemoreje pošiljati uzori, ker bi od kakeh sto naročb prišlo kmalu nič ne ostalo, in je torej zgolja sleparija, ako tvornice za sukno ostankine prilike ozanujejo, saj so v teh slučajih prilicni odrezki od celih delov in ne od krajcev; namen tacega postopanja je razumljiv. 20—9

Nepriprni ostanki se zamenjajo ali pa se denar povrne.
Dopisovati se more nemški, magjarski, češki, poljski talijanski in francoski.